

Миронюк Роман Вікторович

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬ- КИМИ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВПЛИВУ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДО ОСІБ, ЯКІ ВЧИНИЛИ НАСИЛЬСТВО В СІМ'І

Перш ніж здійснити аналіз примусових заходів впливу, що застосовуються до осіб, які вчинили насильство в сім'ї в сучасній національній правовій доктрині слід звернути увагу на історичні передумови їх нормативного закріплення в національному законодавстві. Так вперше можливість застосування даних заходів була визначена Законом України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15 листопада 2001 р., який до речі з огляду на міжнародно-правову призму був ухвалений першим на теренах країн пострадянського простору [1]. В цьому Законі крім правових і організаційних основ попередження насильства в сім'ї було визначено систему органів та установ, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї а також визначено спеціальні заходи з попередження насильства в сім'ї та запроваджено корекційні програми для осіб, які вчиняють насильство в сім'ї та встановлено відповідальність за вчинення насильства в сім'ї. Слід відмітити, що даний закон визначався високою лояльністю щодо застосування примусових заходів впливу до осіб, які вчинили насильство в сім'ї та розмитістю заходів захисту жертв насильства. Пробація першого закону направлено на протидію домашньому насильству, результати практики діяльності органів, що протидіють даному негативному суспільному явищу, перед усім поліції, а також внутрішній і впершу чергу міжнародний моніторинг даних процесів в Україні запустили процес перезавантаження вітчизняного законодавства направлено на протидію домашньому насильству, який втілюється в ухваленні 7 грудня 2017 року Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [2]. Даним законом визначено дві групи заходів, спрямованих окремо на запобігання домашньому насильству та на протидію цьому явищу. Якщо до першої групи заходів віднесено систему заходів, що здійснюються органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, спрямовані на підвищення рівня обізнаності суспільства щодо форм, причин і наслідків домашнього насильства, формування нетерпимого ставлення до насильницької моделі поведінки у приватних стосунках, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, то до

заходів протидії домашньому насильству віднесено систему заходів, спрямованих на: 1) припинення домашнього насильства; 2) надання допомоги та захисту постраждалій особі, відшкодування їй завданої шкоди; 3) вжиття належних заходів розслідування випадків домашнього насильства; 4) заходів спрямованих на притягнення до відповідальності кривдників та зміну їхньої поведінки. Саме в системі заходів протидії домашньому насильству слід виділити примусові заходи впливу, що застосовуються до осіб, які вчинили насильство в сім'ї, до них віднесено: винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників; застосування обмежувального припису стосовно кривдника; взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи; направлення кривдника на проходження програми для кривдників.

Не доцільно здійснювати аналіз всіх цих заходів, звернемо увагу на організаційні та процесуальні проблеми застосування деяких з них, зокрема *обмежувального припису стосовно кривдника*, який застосовується з підстав та у порядку визначеному ст. 26 Закону та главою 13 розділу IV Цивільного процесуального кодексу України. Обмежувальний припис виноситься судом на підставі звернення зацікавлених осіб а саме: 1) постраждалої особи або її представника; 2) у разі вчинення домашнього насильства стосовно дитини - батьків або інших законних представників дитини, родичів дитини (баба, дід, повнолітні брат, сестра), мачухи або вітчима дитини, а також органу опіки та піклування; 3) у разі вчинення домашнього насильства стосовно недієздатної особи - опікуна, органу опіки та піклування.

Заходами, які можуть бути застосовані до кривдника на підставі обмежувального припису, є: 1) заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою; 2) усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи; 3) обмеження спілкування з постраждалою дитиною; 4) заборона наближатися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалої особи; 5) заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває у місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею; 6) заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб.

Примітка. Варто зауважити, що обмежувальний припис може передбачати застосування одразу кількох зазначених заходів. Обмежувальний припис не може містити заходів, що обмежують право проживання чи перебування неповнолітнього кривдника у місці свого постійного проживання (перебування). Обмежувальний припис виноситься на строк від одного до шести місяців.

Аналіз зарубіжного законодавства свідчить, що в більшості розвинутих

країн Європи та світу вилучення кривдника є дієвим примусовим заходом впливу до особи, яка вчинила насильство в сім'ї. Так, Закон Німеччини від 1 січня 2002 року «Про захист від насильства в сім'ї» особа, яка вчинила насильство в сім'ї за рішенням уповноваженої посадової особи поліції тимчасово строком на 10 днів виселяється (вилучається) і сім'ї [4, с. 45], в той же час цей захід носить тимчасовий характер, і тільки за рішенням суду можливо застосувати такі спеціальні заходи, як: заборона входження до свого будинку (квартири), неможливість перебування біля нього ближче відстані, що визначив суд; обмеження контактів з дітьми, жінкою або іншою особою, що стала потерпілою від насильства в сім'ї; заборона спілкування (в тому числі через засоби комунікації), листування з потерпілими особами на певний строк. Законом Франції від 4 квітня 2006 року «Про посилення попередження та покарання за насильство у сім'ї або відносно неповнолітнього» передбачено, що спеціалізовані суди, які діють в системі судів загальної юрисдикції можуть виносити постанови, які забезпечують безпеку жертв насильства в сім'ї (тимчасове видворення кривдника, поміщення жертви насильства в спеціалізовані заклади – пансіонати, клініки де їм надається медична та психологічна допомога та ін.) [4, с.45]. За Законом Польщі «Про протидію злочинам в сім'ї» від 2010 року передбачено виселення агресора з місця спільного проживання з жертвою, якщо є небезпека потерпілій особі [5, с.213; 6, с.115].

Позитивним та таким, що потребує впровадження в національну правову доктрину запобігання та протидії насильству в сім'ї є досвід Турецької Республіки, яка одна із перших держав європейського простору оновила та привела у відповідність до Конвенції з прав людини законодавство у сфері протидії насильству в сім'ї, і це не випадково, адже саме 11 травня 2011 року у Стамбулі була підписана Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, а 12 березня 2012 року Туреччина стала першою країною, що ратифікувала Конвенцію на сьогодні до неї приєдналися 46 країн та Європейський Союз (у тому числі Україна) [7]. На виконання цієї Конвенції в Туреччині було прийнято Закон «Про протидію побутовому насильству» від 2012 року в якому передбачено, що аналогічно як і за законодавством України за рішенням суду до кривдника може бути застосована заборона наближатись до жертви та місця її проживання (перебування) протягом одного місяця з можливістю продовження цього терміну на більший строк за клопотанням жертви (члена родини) або за клопотанням поліції. Особливістю застосування цього заходу є те, що за рішенням суду кривдника зобов'язують носити браслет з вмонтованим GPS навігатором, який показує місце розташування особи в той же час жертві насильства видають передавач який запрограмований на отримання GPS сигналу від браслету кривдника. У випадку наближення кривдника до реальної або потенційної жертви насильства (наприклад наближення батька до дитини, яка стала свідком побиття ним його матері) на допустиму відстань, яка визначена за рішенням суду спрацьовує тривожний сигнал, який

поступає оператору «гарячої лінії поліції», та оперативний наряд здійснює виїзд на місце події. У такому випадку за порушення заборон суду до особи застосовується за перше порушення (невиконання окремих заборон суду) - штраф у розмірі рівному 500 євро, за друге порушення (кваліфікуються як невиконання рішення суду) – може бути застосовано арешт до 2 місяців. Застосування браслету, навігаційне супроводження та відпрацювання GPS сигналу тривоги здійснюють підрозділи поліції. Також поряд з цим в Туреччині за бажанням жертви або у випадку необхідності забезпечення її безпеки коли вірогідність агресії відносно неї досить висока їй видається тривожна кнопка поліції, яка обладнана каналом навігаційного спостереження за допомогою якої у випадку наближення кривдника вона може натиском викликати наряд поліції, який протягом 3-5 хвилин прибуває на місце перебування особи, визначаючи це місце шляхом GPS зв'язку з використанням контенту Google Maps [3, с. 58-60]. Останнім часом Туреччина, як і більшість розвинутих країн запроваджує все більше ІТ-ресурсів, що полегшує її діяльність. Так фахівцями ІТ сфери розроблено мобільний додаток під назвою «Стоп насилля», який допомагає жертві насилля в сім'ї без дзвінка з мобільного телефону сповіщати на «гарячу лінію поліції» інформацію про форму, спосіб насильства, поведінку насильника, потенційні загрози життю та здоров'ю, стан жертви, місце потенційного вчинення насильства та інші обставини. Так, це здійснюється завдяки проставленням відміток напроти запропонованих програмою варіантів обставин загрози насильства, наприклад, потенційна жертва насилля яка знаходиться разом з потенційним кривдником та не маючи можливість набрати на гарячу лінію поліції, що тільки спровокує агресію, відкриваючи мобільний додаток від виглядом входження в свою пошту сповіщає поліцію про: вид насилля (фізичне, психологічне), місце вчинення насилля, можливість доступу поліції в приміщення, вид поведінки насильника, наявність зброї та інших засобів нанесення шкоди здоров'ю, наявність дітей та інших членів сім'ї, тощо. Отримавши таку інформацію наряд поліції усвідомлений про ступінь загрози, можливості та місця швидкого проникнення в житло або інше приміщення, наявність чи відсутність зброї, що складає оперативну попередню картину події та дає можливість діяти поліцейським ефективно щодо застосування заходів примусу щодо кривдника та заходів захисту потерпілої особи. Такий додаток розроблений та використовується в Румунії, Польщі, Китаї, Сінгапурі, Японії та США.

Підводячи підсумок доцільно запропонувати до впровадження в національну правову та організаційну доктрину протидії насильству в сім'ї наступних апробованих міжнародною спільнотою заходів: здійснення класифікації кривдників з облікових баз даних поліції на підставі ступеня їх агресивності та створення потенційної загрози жертві насильства не за рішенням суду, а на підставі вивчення фактичних обставин вчинення ними насильства на розсуд уповноваженого працівника поліції; відповідно розширення можливості поліцейських застосовувати обмежувальні заходи до кривдників без рішення

суду; виключення можливості оскарження рішення поліцейського щодо винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника (тобто надання більшої автономії поліцейським у прийнятті рішень щодо застосування заходів впливу на кривдників); запровадження використання електронного браслету з метою виконання рішення суду щодо обмеження наближення його жертви насильства за рішенням суду.

1. Про попередження насильства в сім'ї: Законом України від 15 листопада 2001 р. № 2789-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. №10. Ст.70.

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України 7 грудня 2017 року 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Стор. 32. С. 35.

3. Міжнародний досвід попередження та протидії домашньому насильству: монографія / А.О. Галай, В.О. Галай, Л.О. Головка, В.В. Муранова та ін. За заг. ред. А.О. Галай. – К.КНТ. 2014. 160 с.

4. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України /Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброта Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. – Київ, 2012. – 246с.

5. Горбова Г.О. Зарубіжний досвід у сфері протидії насильства в сім'ї (на прикладі окремих країн Європи). *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. Випуск 2-3. Том 3. 2015. С. 211-215.

6. Легенька М. М. Зарубіжний досвід протидії насильству в сім'ї та можливості його використання в Україні. *Право і безпека*. 2017. № 4 (67). С.111-116.

7. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція). Довідник для членів парламенту. Київ, К. І.С., 2014 р. 21 с.

Миронюк Станіслава Анатоліївна
старший викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ В СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ НАДАВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ТА СЕРВІСНИХ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ

Основною метою діяльності Національної поліції України, визначеною Законом України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року (далі - Закон) [1], є служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Основоволожними принципами діяльності поліції серед інших визначено відкритість і прозорість, а також взаємодія з населенням на принципах партнерства, що в свою чергу закладає основи для повернення довіри до цього право-